

Kopioisto ry

8.10.2026

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/34805/2025

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=1be16f18-6a57-4cf2-ba44-648865072396>

KOPIOSTON LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUUTTAMISESTA

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta tekijänoikeuslain muuttamiseksi.

Kannatamme esityksessä ehdotettuja muutoksia ja pidämme niitä perusteltuina sekä tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuden että luovien alojen toimintamahdollisuuksien kannalta.

Sopimuslisenssiä koskevat muutokset ovat tarpeellisia, jotta tekijänoikeuslain sektorikohtaiset sopimuslisenssisäännökset vastaavat nykyisiä aineistojen käyttö- ja lisensiointitarpeita. Muutokset edistävät oikeuksien tehokasta lisensiointia tilanteissa, joissa käyttölupien hankkiminen yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta on käytännössä mahdotonta tai erittäin vaikeaa. Samalla ne vahvistavat sopimuslisenssijärjestelmän kautta toteutettavaa yhteishallinnointia ja tukevat kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteita kehittää tekijänoikeusjärjestelmää siten, että se mahdollistaa aineistojen sujuvan käytön sekä turvaa oikeudenhaltijoiden aseman ja korvaukset, kun heidän teoksiaan hyödynnetään.

Pidämme myös oikeuksien täytäntöönpanoon liittyviä muutoksia tärkeinä. Tekijänoikeusjärjestelmän uskottavuus ja toimivuus edellyttävät tehokkaita keinoja puuttua tekijänoikeuden loukkauksiin ja torjua piratismia. Erityisen kannatettavaa on, että ehdotetuilla muutoksilla parannetaan oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia selvittää oikeudenloukkauksia ja tunnistaa loukkauksista vastuussa olevat tahot sekä varmistetaan tiedonsaantioikeuden parempi vastaavuus Euroopan unionin oikeuden vaatimuksiin. Lisäksi tekijänoikeuslain 11 §:n 5 momenttiin ehdotettu täsmennys selkeyttää oikeustilaa ja varmistaa kansallisen sääntelyn yhdenmukaisuuden EU-oikeuden kanssa.

Kokonaisuutena esitys edistää kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteita vahvistamalla tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden asemaa, kehittämällä oikeuksien tehokasta lisensiointia sekä parantamalla mahdollisuuksia valvoa oikeuksia ja ehkäistä tekijänoikeusloukkauksia. Pidämme esitystä tarpeellisenä ja kannatamme sen viemistä eteenpäin mahdollisimman ripeästi.

Seuraavassa esitämme tarkemmat pykäläkohtaiset huomiomme.

Laillisen lähteen vaatimus (TekL 11 § 5 momentti)

Kannatamme 11 §:n 5 momenttiin ehdotettua muutosta, joka selventää kansallisen sääntelyn yhdenmukaisuutta unionin oikeuden kanssa. Muutos poistaa nykyisestä sääntelystä syntyneen epäselvyyden 11 §:n ja 11 a §:n välisestä suhteesta ja selventää, että laittomasta suoratoistopalvelusta ohjelmien suoratoistaminen ei ole laillista käyttöä. Muutos tukee EU-oikeuden mukaista tulkintaa, jonka mukaan poikkeusta ei voida käyttää perusteena ilmeisen luvattomasta lähteestä tapahtuvan käytön oikeuttamiseen.

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 12) olisi kuitenkin hyödyllistä vielä selventää, että 11 a §:n soveltumisen arviointi ja käyttäjän mahdollinen hyvitys- tai korvausvastuu ovat erillisiä oikeudellisia kysymyksiä.

Viranomaisen, elinkeinonharjoittajan ja yhteisön sisäinen käyttö (TekL 13 a §)

Ehdotettu 13 a §:n muutos on tärkeä, jotta säännös saadaan päivitettyä vastaamaan nykyisiä aineistojen käyttö- ja lisensiointitarpeita sekä muiden pohjoismaiden vastaavaa sopimuslissisäännöstä. Vaikka osa aineistojen käytöstä perustuu suoriin lississopimuksiin, organisaatioiden sisäisessä toiminnassa tapahtuva aineistojen käyttö on hajautunutta ja kohdistuu suureen määrään, eri lähteistä peräisin oleviin suojattuihin aineistoihin. Tällaisissa tilanteissa käyttöoikeuksien hankkiminen yksinomaan suoriin sopimuksiin ei ole käytännössä toteuttamiskelpoinen ratkaisu, minkä vuoksi sopimuslississijärjestelmällä on edelleen merkittävä täydentävä rooli.

Kopiointiselvitystemme mukaan viranomaisissa, yrityksissä ja muissa yhteisöissä kopioidaan ja käytetään laajasti kaikenlaisia kirjallisia ja kuvataiteellisia teoksia niin painetussa kuin digitaalisessa muodossa. Pidämme tärkeänä, että sopimuslississisäännös laajennetaan kattamaan kaikkia kirjallisessa ja graafisessa muodossa olevia teoksia ja muita suojan kohteita. On hyvä, että hallituksen esityksen perusteluissa selkeästi todetaan, että kirjallisessa tai graafisessa muodossa oleva julkistettu teos voi olla paitsi paperilla myös digitaalisessa muodossa ja että uudistettu säännös kattaisi kuvien lisäksi kaikki teokset, jotka ovat graafisessa muodossa, kuten esimerkiksi nuotit. Viranomaisissa, yrityksissä ja muissa yhteisöissä kopioidaan lehtiartikkeleiden lisäksi muun muassa tieteellisiä artikkeleita, tutkimusraportteja, otteita kirjoista, nuotteja, irrallisia kuvia ja muita verkkosisältöjä ja painettuja tai digitaalisia julkaisuja tai niiden osia.

Tekijänoikeuslain viittaussäännösten perusteella TekL 13 a §:n sopimuslississisäännös kattaa myös lähioikeuden suojan kohteet eli TekL 49 §:ssä tarkoitetut luettelot ja tietokannat sekä 49 a §:ssä tarkoitetut valokuvat. Oikeustilan selkeyden ja sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi olisi perusteltua tehdä viittaussäännös TekL 13 a §:ään myös TekL 50 §:ssä säädetyn lehtikustantajan lähioikeuden osalta.

Ehdotettu 13 a §:n sisäisen käytön sopimuslississisäännös mahdollistaisi kappaleen valmistamisen ja välittämisen viranomaisen, yrityksen tai muun yhteisön sisäistä tiedontarvetta varten. Sisäisen tiedontarpeen käsite on lainsäädännössämme uusi. Pykälän ehdotetussa otsikossa puhutaan viranomaisen, elinkeinonharjoittajan ja yhteisön sisäisestä käytöstä. Hallituksen esitysluonnoksen perustelujen mukaan organisaation sisäisen tiedontarpeen tulisi liittyä kunkin organisaation tehtäviin tai tarkoitukseen ja niiden toteuttamiseen. Perustelujen mukaan sisäistä tiedontarvetta varten tapahtuva aineistojen käyttö ja kappaleen valmistaminen voisi tapahtua esimerkiksi tiedonhaun, tiedon analysoinnin tai sisäisen tiedotuksen yhteydessä.

Perusteluissa (s. 14) olisi syytä vielä täsmentää, että sisäinen tiedontarve kattaa laajasti organisaation oman toiminnan kannalta tarpeellisen sisäisen käytön silloin, kun toiminta liittyy organisaation tehtäviin tai tarkoitukseen. Perusteluihin olisi hyvä täydentää, että tällaista voisi olla sisäisen tiedotuksen lisäksi esimerkiksi kappaleen valmistaminen ja kopioiden käyttö organisaation sisäistä koulutus- ja tutkimustoiminnassa, muunlaisessa asioiden sisäisessä valmistelussa ja organisaation hallinnollisessa käytössä. Valmistettujen kopioiden sisäisen käytön laajuus, esimerkiksi kuinka pitkään kopioita saa säilyttää tai arkistoida, riippuu luvansaajan ja sopimuslisenssiorganisaation välisestä sopimuksesta tai sopimuslisenssiorganisaatiolta hankitun käyttöluvan ehdoista. Tällainen täsmennys perusteluissa selkeyttäisi sisäisen tiedontarpeen käsitettä sekä parantaisi käyttäjien oikeusvarmuutta säännöksen soveltamistilanteissa. Näkemyksemme mukaan olisi selkeämpää, jos pykälätekstissäkin käytettäisiin termiä sisäinen käyttö sisäisen tiedontarpeen sijasta. Myös sisäinen käyttö olisi hyvä täsmentää perusteluissa edellä kuvaamallamme tavalla.

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 14) mainitut esimerkit, joiden mukaan sisäistä tiedontarvetta varten tapahtuva aineiston käyttö ja kappaleen valmistaminen voisi tapahtua tiedonhaun tai tiedon analysoinnin yhteydessä, saattaa virheellisesti antaa käsityksen, että sopimuslisenssiä laajennettaisiin TekL 13 b §:ssä säädettyä tekstin- ja tiedonlouhinnan rajoitussäännöksen soveltamisalalle.

Arkistoidun lehden uudelleen käyttäminen (TekL 25 g § 2 mom)

Kannattamme 25 g §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta, jolla säännöksen soveltamisala koskee lehtikustantajan ennen 1.1.2015 julkaisemia sanoma- ja aikakauslehtiä. Nykyisessä säännöksessä säädetty aikaraja (1.1.1999) ei vastaa käytännön lisensoinnin ja aineistojen käytön tarpeita, koska sopimuskäytäntö on ollut vielä 2000-luvulla vaihtelevaa erityisesti tieteellisten julkaisujen ja aikakauslehtien osalta. Käytännön lisensointitilanteissa olemme havainneet, että digitaalinen arkistokäyttö yleistyi vasta 2000-luvun lopulla, minkä vuoksi myös oikeuksien hankintaa koskevat sopimuskäytännöt ovat kehittyneet asteittain ja olleet pitkään epäyhtenäisiä vielä 2010-luvullakin. Tämän vuoksi soveltamisalan ulottaminen ennen 1.1.2015 julkaistuihin sanoma- ja aikakauslehtiin parantaa oikeudellista tilaa.

Ehdotettu muutos koskee tilanteita, joissa oikeuksien selvittäminen jälkikäteen on tekijöiden, muiden oikeudenhaltijoiden ja julkaisujen suuren määrän vuoksi erityisen vaikeaa tai käytännössä mahdotonta. Muutos helpottaa oikeuksien hankintaa tilanteissa, joissa suora lisensointi ei ole realistisesti toteutettavissa, kuitenkin rajoittamatta mahdollisuutta sopia oikeuksista suoraan silloin, kun se on mahdollista.

Tietojen luovuttaminen (TekL 60 a §)

Kopioisto kannattaa TekL 60 a §:n uudistamista. Ehdotus korjaa nykyisen sääntelyn puutteita ja saattaa tiedonsaantioikeuden paremmin vastaamaan täytäntöönpanodirektiivin 8 artiklan vaatimuksia sekä digitaalisen toimintaympäristön tarpeita. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että se täyttäisi täytäntöönpanodirektiivin 8 artiklassa säädetty tiedonsaantioikeuden edellytykset, jotka on vahvistettu Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tiedonsaantioikeuden tehokkuus on keskeinen osa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 17 artiklan mukaista immateriaalioikeuksien suojaa ja 47 artiklan mukaista oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Ehdotettu 60 a §:n uudistus on linjassa myös Euroopan komission viimeaikaisen oikeuksien täytäntöönpanoa koskevan politiikan kanssa. Komissio on sekä suorien lähetysten verkkopiratismia koskevassa suosituksessa (EU) 2023/1018 että teollis- ja tekijänoikeuksien valvonnan tehostamista koskevassa suosituksessa (EU) 2024/915 korostanut tehokkaiden oikeussuojakeinojen ja oikeudenhaltijoiden käytännössä toimivien täytäntöönpanokeinojen merkitystä digitaalisessa toimintaympäristössä.

Edellä mainitut komission suositukset osoittavat, että tekijänoikeuksien tehokas täytäntöönpano edellyttää käytännössä mahdollisuutta tunnistaa oikeudenloukkauksesta vastuussa olevat toimijat. Tiedonsaantioikeus muodostaa tältä osin perustan myös muiden oikeussuojakeinojen tehokkaalle käytölle. Komissio on viimeaikaisissa suosituksissaan kannustanut jäsenvaltioita myös dynaamisten estomääräysten käyttöön verkkopiratismiin torjumisessa. Vaikka lausunnoilla oleva hallituksen esitysluonnos ei sisällä estomääräyksiä, ehdotettu tiedonsaantioikeuden vahvistaminen muodostaa tärkeän osan laajempaa oikeuksien täytäntöönpanon kehittämistä digitaalisessa ympäristössä.

Pidämme tärkeänä, että tiedonsaantioikeutta arvioidaan sekä henkilötietojen suojan että immateriaalioikeuksien tehokkaan suojan näkökulmasta. Oikeus, jota ei voida tehokkaasti panna täytäntöön, jää käytännössä vajaaksi. Digitaalisessa toimintaympäristössä tehokas oikeussuoja edellyttää mahdollisuutta saada myös sellaisia tunnistetietoja, joiden avulla epäilty loukkaaja, loukkaavan palvelun ylläpitäjä tai muu vastuullinen toimija voidaan tunnistaa ja tavoittaa.

On hyvä asia, että tiedonantovelvollisten piiri laajennetaan kattamaan kaikki täytäntöönpanodirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa mainitut kolmannet henkilöt ja kaikki direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetty tiedot. Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa (s. 17) olisi hyvä selvittää, että digitaaliseen toimintaympäristöön liittyvissä tilanteissa ”tarpeelliset tiedot” tulee sisältää sellaisia tunnistetietoja, jotka ovat välttämättömiä epäillyn loukkaajan tai sivuston palveluntarjoajan tunnistamiseksi ja tavoittamiseksi, kuten nimi, postiosoite, sähköpostiosoite ja puhelinnumero.

Tiedonsaannin tarkoituksena on mahdollistaa oikeudenloukkauksen selvittäminen ja epäillyn loukkaajan tunnistaminen. Tietopyynnölle ei siten voida asettaa samaa näyttökynnystä kuin varsinaiselle loukkauskanteelle. Tiedonsaantiin tulee riittää, että hakija esittää kohtuullisesti saatavilla olevan selvityksen oikeudestaan sekä väitetystä loukkauksesta. Perusteluista (s. 18) tulisi käydä selvästi ilmi, että ehdotetun säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaan oikeussuojakeinon toteutuminen, ilman että tiedonsaantioikeuden soveltamiskynnys asettuisi niin korkealle, että säännöksen käytännön merkitys heikentyisi.

Kuten hallituksen esitysluonnoksessakin todetaan, EU:ssa on annettu myös muuta tiedonsaantiin vaikuttavaa sääntelyä täytäntöönpanodirektiivin säätämisen jälkeen, muun muassa kyberturvallisuusdirektiivi (ns. NIS2) ja välittäjien vastuusta ja velvollisuuksista säädetään pakottavasti digipalveluasetuksessa (ns. DSA). Erityisesti NIS2-direktiivi on säätänyt verkkotunnuksen rekisteröinti- ja haltijatietojen (ns. WHOIS-tiedot) tehokkaasta ja nopeasta saannista. Verkkopiratismissa nämä tiedot ovat aivan olennaiset oikeuksien täytäntöönpanemiseksi ja epäillyn loukkaajan tunnistamiseksi ja tavoittamiseksi.

WHOIS-tietojen nopeata saantia varten sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa on säädetty näiden tietojen luovuttamisesta maksutta oikeudenhaltijalle. Pidämme tärkeänä, että hallituksen esityksessä täsmennetään TekL 60 a §:n sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun

lain (SVPL) 170 §:n ja 172 d §:n välistä suhdetta. NIS2-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä luodun verkkotunnustietojen saatavuusjärjestelmän tarkoituksena on mahdollistaa oikeutettujen tiedonsaantipyynnöiden tehokas käsittely ilman ennakkollista tuomioistuinkäsittelyä. TekL 60 a §:n laajentamisen tarkoituksena ei tulisi olla tämän järjestelmän korvaaminen eikä sen käyttöedellytysten tosiasiallinen tiukentaminen. Ns. WHOIS-tiedonsaantia tulee jatkossakin koskea, mitä NIS2-direktiivin täytäntöönpanossa säädettiin SVPL 165, 167, 170 ja 172 d §:issä sekä 21 a luvussa.

SVPL 170 §:n ja 172 d §:n mukaisen perustellun pyynnön edellytyksiä ei tule sitoa TekL 60 a §:n mukaiseen tuomioistuimen määräykseen. TekL 60 a § vahvistaa täytäntöönpanodirektiivin mukaista oikeussuojaa, mutta sen ei tule heikentää tai käytännössä tehdä tehottomaksi niitä tiedonsaantijärjestelmiä, jotka NIS2-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on luotu verkkotunnusten rekisteröintitietojen saatavuutta varten. Sääntelykokonaisuuden tulee mahdollistaa tehokas tiedonsaanti sekä tekijänoikeuksien täytäntöönpanodirektiivin että NIS2-sääntelyn tavoitteiden mukaisesti.

Hallituksen esityksen perusteluihin (s. 19) tulisi lisätä seuraava täsmennys:

”Tekijänoikeuslain 60 a §:ssä säädetty tiedonsaantioikeus ei rajoita eikä syrjäytä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 170 §:n 1 momentin 10 kohdassa eikä 172 d §:ssä säädettyjä verkkotunnusten rekisteröintitietojen saatavuutta koskevia menettelyjä. Säännöksiä tulee tulkita toisiaan täydentävänä kokonaisuutena. Tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaista tuomioistuimen määräystä ei edellytetä tilanteissa, joissa tiedonsaantioikeus perustuu suoraan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 170 §:ään tai 172 d §:ään.”

Tältä osin olisi tarpeen lisätä tätä koskeva nimenomainen uusi toinen momentti TekL 60 a §:ään verkkotunnuksen rekisteröintitietojen (ml. henkilötiedot) saannista ja viittaus SVPL 167, 170 ja 172 d §:iin. Kannatamme Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen (TTVK) ehdottamaa uuden momentin muotoilua:

”Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta aluetunnusrekisterin ylläpitäjältä, verkkotunnusvälittäjältä tai tämän puolesta toimivalta taholta sellaisen verkkotunnuksen rekisteröintitiedot, henkilötiedot mukaan lukien, johon yhdistyväällä verkkosivulla loukataan 2 tai 3 §:ssä säädettyä oikeutta. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 167 §:ä, 170 §:ä ja 172 d §:ä.”